

DELAVSKA PRAVICA

Glasiló krščanskega delovnega ljudstva

Izhaja vsak četrtek pop.; v slučaju praznika dan poprej — Uredništvo: Ljubljana, Miklošičeva c. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo

Posamezna številka Din 150 — Cena: za 1 mesec Din 50, za štiri leta Din 150, za pol leta Din 30, za inozemstvo Din 70 (mesečno) — Oglas: po dogovoru

Oglaš, reklamacije in naročnina na upravo Delavskega zbornice, Miklošičeva cesta 22, I. nad. Telefon 2265. Štev. čekovnega računa 14.900

Za sebe!

Na splošnem je delavstvo malodušno, razbito. Za vprašanja, ki so zanj življenjskega pomena, se ne briga dovolj. Če se pa briga, napačno troši svoje sile. Že zdrav razum bi moral dati jasno smer udejstvovanja delavstva, namreč najprej in pod nekimi okoliščinami le v delavski strokovni organizaciji.

Toda praktično življenje? To je bridka obsodba delavstva samega. Kako majhen procent je organiziran! Komaj tolik procent, da vzdržuje organizacijo in misel, da se mora delavstvo boriti za svoje pravice. Ako pogledamo po delavskih rajonih, kjer živi delavstvo v strujenih masah, ali pa po deželi, kjer tvori le neki procent prebivalstva, le redkokje vidimo stremenje po samobitnem, lastnem življenju. V vseh mogočih prosvetnih društvih in drugih sličnih ustanovah je delavec, le misel strokovne organizacije gre mimo njega.

Taka društva niso borbena, ne zahtevajo od delavcev prav nobenih žrtev, v njih se ne goji delavska zavest. Razumljivo. Saj tudi ni to njihova naloga. Takšno nalogo imajo le delavske strokovne organizacije. Zato pa izgubijo delavci, ki dobivajo svojo dušno hrano v takih društvih, smisel za delavsko skupnost, se duševno polenijo, bojijo se vsakih žrtev, zlasti denarne žrtve igrajo veliko ulogo. V resnici so pa le tolike, da zahtevajo odpoved komaj enega ali dveh litrov vina na mesec. Neki tovariš je znašel še novi vir dohodkov za organizacijo. Pustil je kajenje. Menil: »Tobak zame ni neobhodno potreben, delavska organizacija pa je zame življenjskega pomena.« Ta tovariš je prava borbena duša. Tak je pa radi tega, ker je organiziran od mladih nog.

Ako pridejo težki trenutki, pa niti to ne drži, kar se je učilo v takih društvih. Zlasti ljubezen izginja. So razmere, ki zahtevajo prav od vseh žrtev za skupnost.

Tako prejenja vsaka skupnost in ž njo tudi vse njene obveze. Namreč, da so dolžni vsi tisti, s katerimi v družbi se delavec žrtvuje, ga tudi z družinimi močmi podpirati in se z njim boriti. Zlasti tega ne pripoznajo, ako gre za

delavske strokovne organizacije, predvsem da naj bi bile brezpogojno svobodne. Delavska strokovna organizacija naj le bo. Toda predaleč ne sme iti. Imeti mora toliko ozirov! Ozir na rahločutnost družabno vodilnih faktorjev, ozir na zavode in na njihove voditelje. Graja naj le bo, toda ne preostra, ozir na splošno družbo itd. Če pa poudari delavec, da hoče biti rešen vseh spon, ki ga davijo in vežejo, da hoče pogledati položaju in dejstvom brez zagrinjala v oči in to, kar je dognal, tudi javno ugotoviti, potem pravijo, da ni jasnosti.

Ko ne bi bilo delavstvo tako okuženo po meščanstvu, bi moralo potegniti črto in izračunati, kaj je dalo dosejati taki družbi in kaj dobilo od nje. Če poznajo delavci le najosnovnejša pravila računstva, bi prišli do teh rezultatov:

Delovali smo odkrito in nesebično. Ustvarjali smo razna društva, skrbeli za njihov procvit, pehali se za izobrazbo, in vendar nismo dobili zase nič. Duševno smo postali leni. Resnici v obraz smo se bali pogledati in nam tudi ni bilo dovoljeno. Gledati smo jo smeli le skozi kopreno, zato je bil njen obraz spačen. Izgubili smo smisel za delavsko skupnost, za delavska vprašanja. Bali smo se žrtev, ki jih zahteva delavska organizacija. Poj za svojo ekzistenco smo ocenjevali le skozi očala družbe, v kateri smo živeli, za težko borbo svojih bratov se nismo zmenili, razen da smo jih blatili, da izdajajo našo družbo. Ko bi imeli v sebi še borbena silo naših bratov, bi nas moralo biti sram v dno duše, da smo se rajši borili za koristi meščanske družbe, da smo se sami pomeščanili, namesto da bi zadeli križ na svojo rame in se vrstili v vrste, ki korakajo po tem ostrem potu. Bolj smo ljubili pot lagodnosti kakor pa težko delavčev pot, ki očiščuje znatneje, krepi duha, zrevolucionira vse njegovo bistro. Kajti taka je pot borec in junakov. Ali je še v nas toliko sile, da se dvignemo iz te močvare in da vendar uvidimo, da je prva in glavna naša dolžnost borba za sebe? Vemo, da bi se na mah vse izpremenilo, ko bi vstalo v nas tako spoznanje.

Torej se trudimo, da bo tako spoznanje preželo nas in vse naše brate in sestre!

Izseljeniško vprašanje

Ljubljana, 14. 8. 1932.

V soboto 13. t. m. smo imeli intimen sprejem tovarišev, ki so prišli iz Holandije, Francije in Nemčije domov, da vidijo zopet po dolgem času svojo rodno grudo in hišo ter svoje domače. Za te je bil povratek v domovino vesel in solze, ki smo jih videli v očeh, so bile solze veselja, solze radosti.

Poleg teh se je pa vrnilo okrog 80 tovarišev, nekateri tudi z družinami, katere je tujina izgnala, kljub temu, da so ji služili leta in leta pošteno ter ji ustvarjali blagostanja. Tudi v očeh teh smo videli solze. Toda to so bile solze trpkosti in skrbi. Saj so revni, da nimajo, kam bi položili glavo. Prvo zatočišče so jim dale klopi na peronih in v čakalnicah.

Ob takih prilikah se odpira vsa velikost izseljeniškega vprašanja, pa tudi to, da se naša družba za to vprašanje tako malo briga, da lahko trdimo, da tega vprašanja prav nič ne pozna. So izjeme. Toda te le potrjujejo pravilo.

Bratje, ki so prišli na obisk, tožijo, da niso v tujini enakopravni z domačimi delavci. Iz tega sledi, kako nujna bi bila uvedba socialnopolitičnih pogodb z državami, v katerih so naši izseljenci.

Ne vemo, kje je krivda, da še niso povsod. Naj bo krivda na tej ali oni strani, neodpušljiva je. Zaradi tega neurejenega stanja gredo namreč v izgubo dobrine, ki predstavljajo velikansko premoženje.

Zadovoljivo pogodbo imamo edino z Nemčijo. Z zavezniško Francijo imamo sicer pogodbo glede nezgodnega zavarovanja, toda je le omejena na nezgode od leta 1928 dalje. Za nezgode pred to dobo ne dobe nezgodni rentniki nič, ako se izselijo iz Francije. Tudi ni pogodbe glede starostnega zavarovanja. Nekateri pravijo: S Francijo ne moremo skleniti boljše pogodbe, ker ji ne moremo nuditi nobene protiusluge. Taka trditev je napačna. Saj Francija ne sprejema naših delavcev iz posebne ljubezni, da bi šli na izlete, ampak za to, da ustvarjajo in pomnožijo njeno narodno blagostanje. Poljska tudi ne more nuditi Franciji, če že tako govorimo, nikakih protiuslug, pa vendar ima ž njo sklenjeno prav dobro pogodbo, celo za poljske učitelje prispeva Francija.

S pogodbami bi bilo treba zavarovati tudi vprašanje izгона. Tuje države brezposelne naše delavce kratkomalo izženejo. Za nje je ta problem najenostavnejše rešen. S pogodbami bi bilo treba

urediti tako, da bi bil ta korak le izhod v najskrajnejši potrebi. Pa še nekaj je važnega. Ni enotnega gledišča na to, kakšno stališče naj zavzemamo v pogledu pridobitve državljanstva v dotičnih državah, v katerih bivajo naši izseljenci že več let. Do nedavna so naši oficijelni zastopniki odsvetovali, da bi si naši izseljenci preskrbeli državljanstvo dotičnih držav, češ da bi s tem delali proti narodnim interesom. Dobro. Če je tako, potem bi pa bila nujna dolžnost, da se dostojno poskrbi za izgnance in da se jim omogoči saj skromna ekzistenca v domovini. V Ameriki pripravljajo zakon, na čigar temelju bodo izgnali vse brezposelne, ki niso ameriški državljani. Če bodo izvedli to namero, dobimo na tisoče repatriirancev samo v Slovenijo.

Prej smo omenili, da igra pri vprašanju domovinstva v tujih državah glavno vlogo narodnostno vprašanje. Vprašanje pa je, koliko smo mi sami storili, da bi to vprašanje reševali v sredi izselencev samih? Skoraj v vseh državah so omogočene privatne narodne šole. Tega se države, ki imajo izseljence, pridno poslužujejo. Če ni mogoča šola, pa prirejajo saj stalne tečaje, da se učijo starejši in otroci materinega jezika, da se jim razlaga domoznanstvo itd. Pri nas — razen enega slučaja — tega ni. Pa še ta slučaj

Peter Rozman:

Naša krivda

Vedno in nehoti se nam stavi vprašanje: Zakaj so današnje razmere najhujše ravno za nas delavce? Zakaj moramo ravno delavci vršiti najtežje delo za najslabši zaslužek, katerega nam stalno le drugi odmerjajo? Zakaj se ravno z delavcem povsod tako postopa, kot z nobenim drugim; da se ravno nam morejo delati tolike in nezaslišane krivice; da se smejo plače odtegovati; da more delovni čas vsakdo določevati, le delavec ne? Vsak živi bolje in lažje, le zopet mi delavci ne, čeprav je ravno naš delavski stan skoraj povsod v pretežni večini in čeravno mi s svojo delovno silo tako rekoč vse ustvarjamo in vzdržujemo. Zakaj tako? Navadno dolžimo za vse to kapitalizem. Dober poznavalec delavstva pa bo moral, ako hoče biti objektivni, v marsičem trditi nekoliko drugače, namreč, da smo si teh težavnih razmer, v katere smo delovni sloji prišli, dostikrat sami krivi, oziroma tisti mnogi med nami, radi katerih moramo potem trpeti tudi mi drugi. V dokaz naj navedem samo nekaj prilik, n. pr. iz življenja viničarjev.

Bogat mestni vinogradnik je naenkrat napovedal trem viničarjem znižanje zaslužka. Dva od prizadetih viničarjev sta člana strokovne organizacije, tretji pa ni. Organizirana tovariša sta takoj potom strokovne organizacije vložila pri gospodarju pismen protest za neokrnjen zaslužek. Tretjega sta pridobila za podpis tega protesta, saj se je šlo tudi za njegovo plačo. Gospodar je, videč složen nastop svojih viničarjev, zahtevali takoj ugodil in plače so ostale za naprej neokrnjene. Obregnili se je le toliko, zakaj so to zadevo javili pri organizaciji. Zmagali so tedaj viničarji in bilo bi vse v redu, ako takoj drugi dan ne bi šel tretji, neorganiziran viničar, h gospodarju se opravičevat in prosit nekakšnega odpuščanja, češ, saj bi bil on tudi znižano plačo ravno tako zadovoljen in k podpisu protesta sta ga le ona dva pripravila, česar iz lastne volje ne bi nikdar storil, saj ni organiziran in z organizacijo sploh ničesar noče imeti. Kaj nam pove samo ta slučaj?

Ob neki drugi priliki smo obravnavali, kako je eden postal nadviničar, ki pa je svojo oblast in zaupanje vinograd-

je bil omogočen s privatno inicijativo, pri čemer ima glavno zaslugo Rafaelova družba, ki prav za prav edina rešuje izseljeniško vprašanje tako, kakor gre. Seveda v mejah svojih razpoložljivih sil.

Tudi naša javnost se premalo zanima za izseljeniško vprašanje. Nesebično in iz ljubezni do ljudi ter svojega naroda je edino duhovščina tisti faktor, ki zasluzi vse priznanje, zlasti še, če pomislimo, pod kako težkimi okoliščinami mora vršiti svoje delo. Pa tudi tukaj je zraven Rafaelova družba. Drugače ni nič. Kar je lajikov — nekaj zelo častnih izjem —, drugače se hočejo le okoristiti z izseljeništvom, zlasti trgujejo z narodnostjo.

Pa tudi mi kot delavci se ne moremo pohvaliti. Premalo je obojestranskega stika. Ta napaka bi se morala odpraviti. Kjer je le mogoče, naj bi šle med izseljenice strokovno naobražene in absolutno delavske čuteče osebe. Le take bi podprle delo tovarišev delavcev v tujini, ki delujejo po raznih društvih z vzgledno požrtvovalnostjo.

Dotaknili smo se le glavnih točk. Zavedajmo se, da izseljeniško vprašanje ni v tem, če priredimo več ali manj slovesne sprejeme. Dokler ne rešimo teh problemov, bodo ti sprejemi le za petične izseljence, dočim bo delež za bedne — peronska klop.

nika izrabljaj le v to, da je preganjal podrejenega mu viničarja. Odvzel mu je njive, odpovedal doma delo, in to vse brez vednosti ali naredbe pravega gospodarja. V tretjem slučaju smo zopet videli, kako je viničar izpodkopaval svojega soseda soviničarja. Dosegel je, da je oni moral iz službe in je sam stopil na njegovo mesto. Danes, ko še ni leto dni, pa vidimo, da po enaki poti mora še sam iz te službe, ker je vinograd mnogo slabše obdeloval kot prejšnji, katerega je tam izpodrinil. Ne mara pa ga danes noben gospodar, torej ne prejšnji in ne sedanji, zato se nahaja v zelo obupnem položaju ter bo zato pač prisiljen sprejeti pogoje v službo, kakršne mu bo kdo stavil. Podobnih prilik pa ni samo več kot preveč med viničarji, najdemo jih in še hujših tudi med delavstvom v tovarnah, v rudokopih in prav povsod. In ravno to je največji vzrok, da smo danes delovni stanovi tako na tleh, da smo prezirani in da živimo najslabše življenje.

Tedaj gotovo ni večjega zla, kakor če delavec vpađa v hrbet svojemu delavskemu tovarišu, ki se je morda boril tudi za njegove pravice, se je sam izpostavljaj za njega, on sam pa je stal prekrižanih rok. Za delavstvo navadno tudi ni večjega valpeta in priganjača, kakor je zopet tisti, ki se je od preprostega delavca povzpela do moči kakšnega predelavca, paznika ali nadviničarja. On, ki je svoje dni sam okusil vse trdote dela, pa tudi bič drugih nad seboj, tega več danes ne pomni in noče razumeti. Pa čeprav uvidi, da tudi sam nima od delodajalca pričakovati zato nič boljšega, kakor tisti, katerim tla izpodjeda, vendar pa je povsod najhujši nasprotnik svojih delavskih tovarišev, torej lastnih bratov in sester. To pa samo zato, da dela poklon tistim, ki stoje nad njim, ki se veselijo njegovega Kajnovega početja.

Kdo je kriv? Kapitalizem le v toliko, ker so to posledice njegove vzgoje. Vsi smo vzgojeni v strahopetne hlapce, bodisi za sklado leče, ali za drobtinico kruha, ki ga prav za prav mi sami ustvarjamo. Ne zaupamo prav nič ali zelo malo svoji lastni moči, predvsem pa svoji delavski skupnosti, katero bi

Poročila z delavskih bojišč

Jugoslovanska strokovna zveza

Vsem organizacijam v vednost!

Glede na razna vprašanja o podpisih, ki jih baje pobirajo zaupniki in marksistične organizacije, veljaj to-le: Udeleževanje krščansko socialističnih organizacij bodi le po in preko lastne organizacije. Ako bi hoteli marksisti skupni nastop, bi se oglasili pri centrali. To bi bilo delavsko in pošteno. V kalnem ribariti ni delavsko. Toliko v vednost. Daljše pojasnilo na vse skupine, društva in zveze JSZ je pa bilo itak poslano.

Papirničarji

Goričane - Medvode. Spričo položaja, v katerem se nahaja papirniško delavstvo radi redukcij, sklicuje »Strokovna skupina papirniškega delavstva« javen strokovni shod, ki se bo vršil v nedeljo 21. avgusta ob 8 dopoldne v dvorani društvenega doma v Preski. Shod je važnega pomena za vse papirniško delavstvo, tako za tiste, ki so še v poslu, kakor za one, ki so na dopustu, oziroma so bili reducirani. Nujno potrebno je, da celokupno papirniško delavstvo dvigne svoj glas za izboljšanje sedanjega nevdržnega položaja. Prav zato se pričakuje, da ne bo nikogar izmed prizadetih manjkalo.

Viničarji

Iz centrale. Načelstvo, izvoljeno na zadnjem občnem zboru centrale, se je v svoji seji dne 8. avgusta konstituiralo tako, da je sedaj načelnik tov. Andrej Mir, podnačelnik tov. Franc Tomažič, tajnik tov. Peter Rozman, blagajnik tov. Janez Kosič, gospodar tov. Martin Miklošič.

Posmrtninski sklad. Umrli je član skupine Zavrč tov. Mihael Belšak, star 74 let. Posmrtnine se je izplačalo Din 500. — V juliju smo imeli en sam slučaj smrti, zato bo sedaj zbirka samo za enega. Viničarji, ne pozabite, da je ravno posmrtninski sklad za nas največje važnosti, zato v redu plačujte in vsi plačujte!

Predlogi, ki jih je sprejel zadnji občni zbor centrale:

1. Poleg sedanje članarine se ustanovi še posebna članarina za tiste viničarje, ki pravijo, da ne morejo plačevati sedanje članarine radi svojih skrajno slabih službenih pogojev. Ta posebna in nova članarina znaša sedaj od 1. avgusta naprej od vsake družine viničarja samo 6 Din na mesec. Od te članarine se dobi redno tedensko časopis »Delavska Pravica« in ima član od organizacije še pravno varstvo. Bolniške, porodniške in nezgodne podpore pri taki članarini ni. Lahko pa je tak tudi član posmrtninskega sklada, v katerega se prispevki itak posebej plačujejo. Člani s šest dinarsko članarino dobe posebno izkaznice.

2. Poslovnik posmrtninskega sklada je občni zbor spremenil. Dokler ne poraste število članov v posmrtninski sklad za še enkrat toliko, se najvišja posmrtnina izplača le v višini 1000 Din. Zato je dolžnost vsakogar, da pridobiva še druge v posmrtninski sklad, ker s tem ne dela samo za večje število članov, ampak za koristi vsakega poedince. Čim več nas bo, večja bo možnost višjih podpor.

3. Odbori skupin naj v svojem delokrogu v borbi za pravice svojih članov in za izbolj-

šahko imeli mogočno, samo če bi mi vsi to hoteli. Klanjamo se rajši in verujemo le takim, ki niso delavci, ki žive od naših žuljev. Nimamo lastnega delavskega ponosa, ne dovolj odločne volje in zato ne prave delavske zavesti. In ravno to je naš največji greh, naša najhujša krivda. Zato pa vse dotlej, dokler mi sami pri sebi ne bomo teh napak odstranili, ni nobene, predvsem pa ne trajne rešitve za delavski stan. Ključ do lepše bodočnosti je samo v naših rokah, ko bi ga le rabiti znali! Nobena rešitev družabnega reda nam ne odpomore, dokler se mi sami ne moremo otresti svojih lastnih napak, katerim se pravi: **sovraštvo, izdajstvo, klečeplastvo, zahrbtnost, omahljivost, nesloga, brezbriznost, škodoželjnost, lokavost in sebičnost.**

Strokovna organizacija pa je šola, je univerza za boljšo, novo in pravo delavsko kulturo. Zatorej delavci vsepovsod! Poslužite se tega v polni meri, organizirajte se v strokovni organizaciji, zraven sebe pa še vse svoje tovariše, ako resnično želite, da nam enkrat posije solnce lepših dni. Samo tarnati in jadicovati ter zanašati se na druge, je vse zaman. **Bodimo torej kovači in kujmo si srečo sami!**

Pridobivaj novih članov za Jugoslovansko strok. zvezo!

šanje položaja viničarskega stanu sploh delujejo čim bolj samostojno.

4. Povsod naj se pridobiva novih članov. Predvsem v krajih, kjer še viničarji nimajo organizacije, naj se stori, da tudi tam ustanovimo skupine.

5. Pri vsaki skupini bodi stalen dopisnik v »Delavsko Pravico«.

6. Občni zbor pooblašča načelstvo, da pripravi vse potrebno za ustanovitev zakonom obvezne pomožne blagajne viničarjev, katere člani bi potem morali biti vsi viničarji, v katero bi potem morali prispevati vsi vinogradniki in iz katere bi naj viničarsko delavstvo zajemalo bolniške podpore in zdravljenje v bolnišnici.

7. Med posameznimi skupinami v enem kraju naj se ustanovi potrebna skupnost. V ta namen naj se dobe prilike, ob katerih se morejo člani, predvsem pa voditelji skupin, medsebojno bolje spoznati in tako strokovneje določiti položaj viničarjev dotičnega kraja in k temu še posebej zavzeti stališče strokovne organizacije h gotovim in lokalnim vprašanjem, ki se tičejo viničarjev samo dotičnega kraja.

8. Povsod med viničarji naj se pridobiva tudi članov za naše lastno kreditno združenstvo. Pri skupinah z že večjim številom združnikov naj se osnujejo poslovalnice za druge.

Nič se bati!

Ravno sedaj je bil spet tisti usodni čas za viničarje, ko so mogli njih gospodarji brezvestno pritisniti nanje, bodisi z znižanjem zaslužka po novi pogodbi, bodisi celo z odvedjo službo. Marsikdo je rajši, kakor da bi se selil in s tem imel še večjo škodo, morda privolil v slabše delovne pogoje za prihodnje leto. Mnogi sedaj obupavajo, kako bo živel z družino, ker je moral sprejeti slabšo pogodbo. Da bo vsem jasno, je potrebno poudariti, da so vse pogodbe, naj so od viničarjev podpisane ali ne, ki so slabše, kakor dečjo viničarjem viničarski red, neveljavne. Če so se plače znižale, toliko bolj neusmiljeno bomo zahtevali svoje zakonite nagrade in drugo, kar so naše pravice po viničarskem redu. Zato se nič bati, samo vsi bodite člani strokovne organizacije do zadnjega. Denar, ki ga daš za članarino, se več kot stokrat po drugi poti vrača vsakemu nazaj.

Sv. Trojica v Haložah. Pravica je govorila. Nikjer ne živi viničar tako bednega življenja kakor vprav v Haložah. Gospodarji in njihovi nastavljenici brezpogojno stiskajo tu ubogo delavsko ljudstvo, in mu ne priznajo niti pravičnega zaslužka niti pravic viničarskega reda. Vzrok strašne bede, v kateri živi tukaj naš viničar, je največ pomanjkanje delavske izobrazbe in zavesti, da je delavec ravno toliko vreden, kakor njegov gospodar. Predvsem morejo tukajšnji vinogradniki zato z viničarji tako po svoji volji postopati, ker še mnogi niso člani svoje strokovne organizacije. Zato je bil dan 2. avgusta tukaj zelo pomemben dan, ko so se morale vršiti kar tri razprave viničarskih komisij, da bi se zakonitim potom zadostilo krivicam, ki so se zgodile viničarjem, članom naše skupine.

Tov. Polanec Andrej viničar v Podlehniku je zahteval razpravo zoper svojega

gospodarja g. Zorčič Alojza z Brega pri Ptujtu zato, ker je imel v pisni pogodbi določene plače Din 6,50, za škropljenje in žvepljanje pa Din 9,75 dnevno. Dobil pa je le samo po 6 in 9 dinarjev. Torej pri vsakem posameznem težaku je bil odtegljaj za 50 par. Zahteval je tudi odškodnino za del odveztega vrta in nagrade za dve leti nazaj. — Tov. Krivec Martin, viničar v Rodnem vrhu se je tudi zatekel pred forum viničarske komisije zoper gospodarico Berto Lamper stanujočo v Trbovljah, ker mu je nadviničar Habjanič odvzel v pogodbi določene deputatne njive, ker mu je odpovedal delo doma in ker za leto 1931 tudi ni dobil nagrade. — Tov. Breznik Jože, viničar v Strajni pa je vložil pritožbo zoper »Bankovno komanditno društvo Petrovič, Wochel in drug« iz Krapine, ker so mu odvzeli edino kravo, od katere je imel mleko; ker mu še od prejšnjih let niso plačali okrog 16 težakov, ker so mu sedaj prepovedali delo in ker za leto 1930 in 1931 ni dobil zakonite nagrade.

Razprava tov. Krivec Martina se je vršila v občinskem uradu Dolena. Predsedoval ji je župan Marinič, za zapisničarja je bil tov. Lampret Jože, viničarja pa je zastopal tov. Peter Rozman. Gospa Lamper se je razprave udeležila osebno s hčerko, njen zastopnik pa je bil nadviničar Habjanič. Torej viničar proti viničarju. Značilna je bila izjava g. Lamper, da ona ni nikdar določila in ne nadviničarju naročila, da se naj tov. Krivicu odvzamejo njive, ali da se mu naj prepove delo. Vse to je pač nadviničar Habjanič storil iz lastne samovolje. Nadviničar se je skušal braniti na vse načine, hotel je pred komisijo tov. Krivca obremeniti z vsemogočimi obdolžitvami in prestopki, kateri pa so bili vsi nedokazani in zato neutemeljeni. Po viničarskem redu, je vsak gospodar odgovoren za dejanja svojih nameščencev, zato je po krivdi nadviničarja morala g. Lamper prevzeti vso škodo, ki se je zgodila drugemu viničarju, v svoje breme. Po daljši razpravi, v kateri je predvsem Habjanič zelo vehementno nastopal, je bil sklenjen in podpisan sporazum, po katerem se mora do 31. avgusta 1932 viničarju tov. Krivicu izplačati vsota 1224 Din in sicer: 900 Din za škodo, ki jo ima s tem, da so mu bile odvzete njive, 24 Din za štiri težake, ko je nadviničar najel rajši druge, kakor bi dopustil delo domačemu viničarju in 300 Din kot nagrado od treh oralov goric za leto 1931. Po tej razpravi bi se morala takoj

vršiti komisija v zadevi tov. Breznika, ker pa od »Komanditnega bankovnega društva« iz Krapine nihče ni prišel, niti poslal kakšnega zastopnika, se v tej zadevi ni moglo razpravljati in bo tov. Breznik enostravno vložil tožbo pri sodišču v Ptujtu. Popoldne ob 3. uri pa se je vršila razprava pred viničarsko komisijo v občinskem uradu Podlehnik. Predsednik je bil župan, zapisničar tov. Jože Lampret, zastopnik viničarja pa tov. Peter Rozman. G. Zorčič se je udeležil osebno s svojim zastopnikom. Po prečitaniu pismene pogodbe tov. Polanca in po izmenjavi nekaj besed članov komisije ter spornih strank, je bil na mah dosežen sporazum. Po zapisniku, ki je bil podpisan od vseh navzočih, mora tov. Polanec do dne 31. avgusta 1932 dobiti izplačano vsoto Din 848 in sicer 50 parski odtegljaj pri vsakem težaku Din 298, škodo za del odveztega vrta Din 50 in nagrade od 2½ oralov vinograda za dve leti Din 500. Zraven pa še dobi moka 3 kg in 15 dkg, kar se mu je premalo iztehtalo, ko je dobival to v smislu pogodbe kot deputat.

Tako je zmagala pravica in mora zmagati povsod, kjer je celo z zakonom zagotovljena. Kako pa bi naj izgledalo, če bi smel vsakdo z viničarjem delati, kot bi to sam hotel. Haloški viničarji, predvsem člani naše skupine, pa imate v tem primeru najlepši dokaz, če res viničarski red in naša strokovna organizacija nič ni, kakor vam to od vseh strani godejo razni ljudje.

Tovariši! Premislite in zaupajte samo svoji organizaciji!

Kovinarji

Jesenice. Neki »sodrug« je v »Delavcu« z dne 25. julija pod naslovom »Položaj kovinarjev v težki železni industriji« napisal tudi, da se obratovodji mehanične delavnice očita, da je pri sprejemu delavstva nazaj v delo postal strankarsko in da so pri sprejemu imeli prednost krščanski socialisti. Pravi tudi, da se bo baje preiskalo in ugotovilo, koliko je resnice na tem. — Odgovor: Vemo, odkod te neosnovane sumnje. Preiskava — ako jo boste sploh upali zahtevati, namreč radi strankarskega postopanja — bo s svojim rezultatom udarila po vas samih. Ali veste, da je v omenjenem obratu nad dve tretjini delavstva v naših vrstah? Ali ste pozabili, da smo skupno z vami ugotovili, da so kljub temu nekateri člani iz tega obrata še brez dela? Namesto, da s takim poročanjem indirektno ustvarjate napačno mnenje, iščite resnico!

Praznovanje in metode TPD

Ze več mesecev se obratuje v rudnikih TPD le po tri, največ štiri dni v tednu. Pridejo pa tudi naročila v teh dneh, treba je dobiti premog in ga odposlati ali iz skladišča, če pa ga tam ni, pa iz rovov. Družba pošlje po delavce na domove s pozivom, da naj pohitijo na delo. In po katere? Vsa socialno čuteč bi si mislil, da pridejo v poštev družinski očetje in tisti, ki delajo za minimalno plačo v normalnem obratovanju. Temu pa je

ravno narobe. Družba pokliče tako zvene rajsarje, ne oziraje se, če je samec ali da je njegov zaslužek vedno v akordu. Te delavce razvrstijo na vse številke onih prostorov, kjer drugače delajo revnejši kopači z manjšo fizično delavnostjo. Nikomur nismo nevoščljivi za služka, protestiramo pa proti metodi podjetja, ker ustvarja s tem še večjo bedo in pomanjkanje. Zakaj mora biti le siromak vedno zapostavljen in še poleg

Upton Sinclair:

DOLARJI

roman

(Naslov v izvirniku: Mountain City)

Zavod je bil vprav začel poletni semester in je kar mr-golelo resnih, izobrazbe lačnih mladih ljudi, ki so mislili prav tako kakor Jed in Liza. Nova gosta pa sta imela pred vsemi neko prednost: priporočilno pismo za ravnatelja z-oda s podpisom bogatega podpornika. Prvo njuno delo je bilo, da sta to pismo izročila na primernem mestu. Peljali so ju v urad kanclerja Saybucka, metodistovskega pridigarja, ki je svojo začel prav tako kakor Jed. Zdaj je bil že star mož, velik, zgrbljen, z debelim, gladko obritim duhovskim obrazom: vse življenje je posvetil napredku in izgradnji univerze. Kadar je prišel kdo, da bi mu pomagal, mu je stisnil in stresel obe roki in je bil tako globoko ganjen, da so mu silile solze v oči. Sposobnost drja. theol. Ernesta Aloysia Saybucka, da je pri javnih prilikah pretakal solze za svoj najljubši načrt, je kupila in pridobila večji del zemljišča in postavila večji del zgradb. Liza in Jed tega seveda nista vedela, prištedla sta prisrčni sprejem na svoj račun in veliki mož je napravil na njiju globok in prepričevalen vtis. Nekaj minut — vsaj dokler je trajal razgovor — je Jed menil, da je prišel zato, da bo podpiral univerzo Mountain City, ne pa, da jo bo porabil le za skalkalnico, s katere se bo pognal v življenje.

Liza je šla iskat pripravne hiše in je našla nekaj primerne. Le najemnina je bila mnogo višja, kakor pa je računala.

Nakupila je starega pohištva na tedenske obroke in skupno sta z mnogo duhovitosti in še več črnila sestavila spodobno okrožnico, ki sta jo dala natisniti ter jo po pošti razposlala staršem dijakov, v kolikor sta mogla ugotoviti njihova imena. Med te so spadali tudi vsi iz Ziona in iz okolice, potem učitelji in pastirji metodističnih cerkvenih občin. Starši, ki pošiljajo svoje sinove in hčere v mesto, bodo veseli, ko bodo spoznali dom, kjer bodo njihovi otroci živeli v krščanskem ozračju in bodo zavarovani pred vsako skušnjavo. Tako se je zgodilo, da so bile v jesen, ko se je

mladina pričela shajati v šolo in so vseučilišni mlinci začeli mleti, vse Lizine sobe oddane. Jed pa je znova začutil, kako važna je vzajemnost pobožnih ljudi.

Jed je imel prost pouk, pač pa se je moral sam vzdrževati. Nekega uslužbenca Krščanskega Združenja Mladih Ljudi* je vprašal, katerega dela naj bi se prijel in je izbral službo kurjača peči. To ni bilo lahko delo, a ga je človek hitro vršil. Začelo se je z oktobrom. Ob petih je moral že vstati, potem je torkljal po predpisani cesti, se oglašil v tucatu hiš, da je zakuril in naložil v peči svežega oglja. Zvečer po končanem pouku se je to ponovilo. Enkrat tedensko je pobral denar, bilo ga je prav toliko, da je lahko poravnal svoj račun pri Lizi in pokrtil ostale izdatke, kot n. pr. za knjige in za perilo.

III.

Tako je Jed Ruser pričel novo življenje kot najbrez-pomembnejši vseh mladih zelencev na tej brezpomembni univerzi. Zimske dni je že na vse zgodaj gazil sneg, nad glavo so mu gorele mrzle, bele zvezde in ko je tako capljal po cestah, se je neutrudno boril z vprašanjem, kako naj začne, da bi postal ugleden človek.

Bili so študentje, ki so imeli denar in ki so prihajali iz aglednih hiš. Te so kar same po sebi sprejeli v društvo, saj jim je bila pot uglajena. Oni so z družabno nižje stoječimi tovariši občevali v vljudnostjo, za katero je tičalo slabo zakrivano podcenjevanje. Drugi spet sicer niso imeli dosti denarja, a so bili oblagodarjeni z anglosaškimi potezami, z dobro obleko in z ljubeznivim obnašanjem. Znali so se izkazati pri pevskih društvih, po gledaliških klubih in pri vseučiliških listih. Po preteku neke poskusne dobe so dobili vse, kar so hoteli. Potem so bili na univerzi kmetski fantje, ki so bili prav tako skromni ko Jed. Imeli so pa trde kosti in mišice in so svoje nasprotnike na nogometnem polju z lahkoto pogazili. Na ta način so postali junaki in so jim bila vrata povsod odprta. Človek pa, ki mora kuriti peči, pomagati v pensionu in v prostem času hoditi s sestro k molitvenim uram, kakšne možnosti naj je le tak človek imel?

* Y. M. A., Young Men Christian Association je po vsem svetu razširjena protest. družba za varstvo mladih delovnih ljudi, ki jih hočejo s pomočjo socialne pobude in izobrazbe pridobiti za svoja verska načela.

tega, akoravno je več onega dela, katero se rabi v takih dneh. V takih dneh naj kličejo na delo rudarje, kateri so najbolj potrebni zaslužka, to so družinski očetje, ne pa samci ali morda taki, ki se laže preživljajo. Če se rešuje beda ru-

darjev, je dolžno tudi podjetje, da pri tem pomaga in delo uredi tako, kakor je pravilno in pravično, nikakor pa ni samo siromak dolžan, da trpi in rešuje vse krize in da je v vedno večjem pomanjkanju.

Tuberkuloza v Trbovljah

(Razgovor s šefom dispanzerja dr. Prodanom.)

Otroci iz rudniških revirjev so se pred nekaj časa napotili v kolonije; v Lukovico so šli, v Medvode in v Rakitno. Pravijo, da jim gre dobro. Kruha imajo, solca in zraka. Ti otroci se bodo torej zgodaj zavedali, kako je z njimi na tem svetu, zgodaj bodo spoznali, kakšnih osnovnih pravic si bodo še morali priboriti za sebe in svoj razred: kruha, solca in zraka. Tako hudo je z njimi, da morajo hoditi po tujem okrog, ker nimajo zdravja doma. Tako se jim godi, da so lastni domovi nevarni njihovemu življenju. Pa kar bodo iz kolonij prinesli s seboj, bodo počasi razdali; v slehernem kotu bo treba pustiti nekaj nabranega zdravja, med vso hišo ga bo treba razdeliti, kaj jim bo pač ostalo za materin dan?

Teško je otrokom dati zdravja, če ga nimajo doma. Pa da bi se kaj spremenilo, mora človek upati le s tistim preganjanjem upanjem, ki ga hrani v svojem srcu.

Tuberkuloza je zdravstveno vprašanje našega časa. Nič manj grozna ni od nekdanjih kug. Neopazno se loti človeka, ne da se čuti prej, dokler ni že prepozno. In počasi vstaja dvakrat prečkani križ, znamenje protituberkulozne borbe. Pri nas kasno in počasi.

V Trbovljah so 6. t. m. otvorili dispanzer. Šef-zdravnik dr. Prodan mi je naprošen tako-le povedal:

Klasičen primer: Trbovlje so klasično mesto, kjer so dani vsi pogoji, da se morejo uspešno razvijati kužne bolezni, predvsem jetika. Mnogo ljudi živi na majhnem prostoru v skrajno bednih, nehigijenskih razmerah; stanovanja so neprimerna, hrana nezadostna, v ospredju je borba za golo existenco. Pri tem seveda tuberkulozno vprašanje ne more biti urejeno, kar dobiva svoj izraz v visoki umrljivosti za tuberkulozo, ki neverjetno naglo raste.

Tuberkuloza. Kužna bolezen je, ki prehaja z osebe na osebo. Kdor se okuži, prav lahko zboli in umre. Bolan človek ogroža druge, zato je jetika tako na široko zajela ljudi. Tuberkuloza je existenčna zadeva naroda, vprašanje, ki so ga drugod že davno razumeli in mu posvetili primerno skrb.

Že okuženje (infekcija), četudi se v toku življenja ne razvije v izrazito tuberkulozno obolenje, pritrjeno slabi človeški organizem, kar se pokaže ob priliki drugih bolezni ali fizičnih naporov, ter zmanjšuje produktivno delovno sposobnost. Najčešča in najbolj nevarna je infekcija v otroški dobi!

Dispanzer. Protituberkulozno delovanje se v svoji borbi poslužuje dispanzerjev. Takšna ustanova je že delovala v Ljubljani ter ima v svoji oskrbi mesto in najbližjo okolico (brez Most, kjer občinski odbor nima razumevanja za to skupno delo). Naloga dispanzerja je, da izslediti vse tuberkulozne slučaje svojega okraja in da jim nudi posebno zdravljenje, tako zdravljenje z zlatom kakor tudi specialno zdravljenje s tuberkulinom. Zelo važna zdravstvena mera je umetni pneumotoraks; prostor med pljučno in rebrno mreno se namreč napolni z zrakom in tako stisnjena pljuča prisilno mirujejo ter se laže zdravijo. Predvsem je pomembno naravno zdravljenje, to je s solncem, zrakom in vodo. Najbolj pa se mora delovanje dispanzerja usmeriti k profilaksi, kar pomeni, da mora z vsemi sredstvi preprečevati okuženje zdravih in obolenih okuženih ljudi.

Nujno je potrebna zdravniška kolaboracija. Vendar si uspešnega protituberkuloznega dela ni mogoče zamisliti brez sposobne zaščitne sestre. Njena posebna naloga je, da gre med ljudi in jim pomaga in svetuje, kako naj si smotreno uredi zlasti stanovanja, da se prepreči širjenje tuberkuloze. Vsako zdravljenje je iluzorno, če je družina z bolnim članom in večjim številom otrok vezana samo na eno sobo.

V drugih kulturnih državah delujejo dispanzerji že svojih 30 let. Uspehi so presenetili, kajti umrljivost za tuberkulozo se je 4—5krat zmanjšala.

Statistika se vodi točno, toda je vse precej kakor razveseljiva. Vsak osmi smrtni slučaj v Trbovljah je žrtev tuberkuloze. Videti je, da se bo letos to število še poslabšalo. Neverjetno mnogo je zastarelih slučajev bolezni, ki so za ozdravljenje zamujeni. Vsi ti predstavljajo veliko nevarnost za svojo okolico. **Otroci so v stalni največji nevarnosti.** Zato pa

je neobhodno potrebna ležalna lopa. Da se napravi iz desk, torej ne povzroča velikih stroškov. V lopi bi morali ležati čez dan bolniki z odprto tuberkulozo, to so oni, ki imajo v izmečku tuberkulozne klice. Dobivali bi hrano za ta čas ter bi bili pod zdravniško kontrolo. Prvič je to način zdravljenja, drugič ne bi okuževali okolice, svoje družine, zlasti otrok.

Za sedaj imamo vsaj to ugodnost, da morejo ostati bolniki, ki so deležni specialnega zdravljenja (umetni pneumotoraks), najmanj nekaj tednov pod zdravniško kontrolo v novi rudarski bolnici.

Upajmo, da bo protituberkulozni dis-

spanzer lahko vršil svojo veliko nalogo brez nepotrebnih ovir. **Odstraniti moramo veliko razliko v umrljivosti za tuberkulozo med delavci in gmočno preskrbljenimi sloji,** kakor se je zgodilo v Nemčiji in ostalih severnih državah, kjer je splošno padla ta umrljivost na 4 pro 10.000 bolnih.

Takšna je podoba Trbovelj. Te dni gre po slovenskih krajih alarm za pomoč z okrožnicami obeh škofov. Pomoč je to res, toda — saj vemo kako je: v začetku vsega rudarskega zla stoji razmerje 80tih dinarjev na 14 dni proti gosposkim tedenskim 10, 20 in več tisočkratnim dividendam. Pjer.

Naša škofa za brezposelne rudarje

Oba slovenska škofa — ljubljanski in lavantinski — sta izdala na prošnjo župnega urada v Trbovljah poziv na vse župnije in s tem na vse vernike, da pripeljejo z darovi za delavsko kuhinjo v Trbovljah, ki se je ustanovila v pomoč brezposelnim in bednim rudarjem.

Bridko je in trde besede silijo pod pero radi takih razmer, ki omogočajo, da zapravljajo razni upravni svetniki premoženje, katerega so spravili skupaj rudarji, po zabaviščih in ne vem še kje, dočim strada tisti, kateremu edinemu bi moralo pripadati to premoženje po božji in naravni pravici.

Prav ima Vital Vodušek, ko pribija, da bi morali take krivice tako dolgo javno pribijati in tolči po njih, zlasti še

mi kristjani, dokler jih ne bi odpravili. Toda zlato tele ima svojo besedo vsepovsod.

Kljub vsemu temu bi se pa beda odpravila — vsaj v največji ostroži —, če bi vladal še vsaj v enem delu kristjanov duh, o kakršnem poroča zgodovina apostolov, namreč: Množica vernih pa je bilo eno srce, ena duša; niti eden ni trdil, da je kaj tega, kar je posedoval, njegovega, ampak so imeli vse skupno. In velika milost je bila pri vseh. **Kajti med njimi ga ni bilo, ki bi živel v pomanjkanju...**

Tovariši! Pojdimo za naše zaslužnjene in razdedinjene brate na delo, kakor da bi šli zase!

Točno!

Socialni zavod v Pragi prireja stalna predavanja, na katerih razpravljajo o raznih aktualnih vprašanjih. V okviru teh predavanj je govoril tudi Heja, urednik lista »Češke Slovo« o vzrokih sedanje gospodarske krize. V svojem predavanju trdi, da gre za fundamentalno krizo gospodarskega sistema. Liberalizem, ki je oznanjal absolutno svobodo, prehaja v vezanost, zaenkrat še prostovoljno, podjetniško delovanje prehaja od osebnostnega v kolektivizem. Toda to še ni nič dograjene, gre le za poskuse, da bi dobili nove oblike.

Vse to pa pomeni krizo sistema, katero so predvidevali že teoretiki raznih smeri — Marks, Rathenau, Sombart in drugi. Vsi so spoznali, da tiči kal propadanja kapitalizma v njem samem. Zivimo torej v dobi, ko se pred nami oblikuje dvajseto stoletje in ko se ustvarja nov svet. Napačno bi pa bilo mnenje, da bo bodoče gospodarstvo dobilo tako obliko, kakor se je v preteklem stoletju pod

enakimi pogoji izoblikovalo, to je bodoče gospodarstvo ne bo moglo več temeljiti na kapitalističnih načelih.

Predavatelj ima prav. Sedanji gospodarski sistem je bolan, mogoče že v agoniji. Zalostno, da tega nečjo priznati mnogi tudi iz katoliške družbe.

To in ono

Poročil se je 10. avgusta v Ljubljani dr. Aleš Stanovnik, advokat na Jesenicah, z Marinko Brecljevo iz Ljubljane. Bivšemu funkcionarju Jugoslovanske strokovne zveze in prijatelju našega pokreta naj Bog obilo blagoslovi njegovo življenjsko pot!

Nove knjige

Hlapec Jernej in njegova pravica. Igra z narodom — kolektivna drama. Po povesti Ivana Cankarja priredil Ferdo Delak.

Knjiga stane 12 Din in se dobi po vseh knjigarnah in pri »Cankarjevi družbi« v Delavski zbornici.

Martin Andersen Nexö

(Ob prevodu njegove knjige »Prokletstvo«, ki jo je pravkar izdala Delavska založba.)

Martin Andersen Nexö je Danec in zadržno ena najsprejemljivejših oseb v novejši danski književnosti. Poznamo ga pri nas po njegovih »Proletarskih novelah«, ki jih je Delavska založba izdala kot svojo prvo knjigo in po izvlečku iz potopisa »Po solčni Španiji« v letošnjih izdanih Cankarjeve družbe.

Imenujemo in označimo ga kot proletarskega, socialnega pisatelja in tak sloves uživa doma in po svetu. V tej svoji kakovosti se z vso pravico priključuje krogu velikih socialnih pisateljev U. Sinclairja, S. Lewisa, Dos Passosa, B. Travena, I. Cankarja, S. Streuvelsa, M. Gorkega in drugih.

Sta dve vrsti proletarskih pisateljev.

Prvi so zgolj kritiki družbe, ki slikajo samo sence, razkrinkovalci tega sedanjega slabega reda, ki nam celo v postavih in značajih, vzeti iz trpeče večine človeštva, kažejo zgolj temo, ki v proletarcu vidi le proletarca, delavca trpina, čigar duševnost in čigar življenje vsebuje samo eno plat, samo eno lastnost, samo eno kvaliteto. Ti pisatelji z močno tendenčnostjo potvarjajo v proletarcu človeka, ki je v njem prav tako kot v vsakem drugem razvit vsestransko z vsemi posebnostmi in raznolikostmi, z vsemi zahtevami in z vsemi težnjami. Zato so take povesti — nekaj jih imamo tudi že pri nas — napisane po vzorcu: nekaj direktorjev — svinj, nekaj proletarcev trpinov, kvečjemu še idealistov — nekaj elegantnih vlačug in nekaj deklet z dna, nekaj šampanjskih steklenic in avtomobilov proti nekaj lakote — dolgočasne in malovredne. Ljudje, ki jih pišejo, tistega življenja niso nikdar živeli.

Drugi pa so — in med te spada Nexö — ki pišejo iz sveta proletarcev, ne nad njim. Ti so zgolj glasilo, usta vsega razreda in njegovega življenja, ki ga dojemajo v vsej njegovi polnosti in vsestranskosti, ki vidi v njem tudi tiste male stvari, ki dajejo življenju najbolj človeško barvo, ki si v vsem svojem delu prizadevajo, da bi nam pokazali in predstavili v proletarcu popolnega in polnovrednega človeka in ki iz trpljenja in iz bede tega človeka kažejo na krivičnost in zločinstvo slabega reda. Ti ljudje so na dnu idealisti in iz njegovih del dobivamo vero v večnost in vstajenje človeka, ker nas ta dela dvigajo in ne puščajo v nas samo brezupno votlega, umirajočega odmeva.

Martin Andersen Nexö je zdaj star

tri in šestdeset let in piše že dolgih štiri in trideset let. Ves ta čas je ostal zvest svojemu prepričanju. V prvi svoji zbirki »Skygger« (Sence) iz 1898 se je z vso silo in vso ostroščjo javil kot glasnik proletarijata, to je bilo tisti čas, ko so se po Evropi s takimi smotri in problemi še bavili iz snobizma in ne toliko iz potrebe in iskrenosti. Napisal je potem še veliko del, med njimi »Det bödes derfor« (Zato bo treba pokore), roman, ki po svoji ostroži in napadnosti do vladajočega razreda daleč prekaša ostala njegova dela, kot »En Moder« (Mat), novele »Muldsrud« in veliki roman »Dryss«, v katerem nam kaže globine in dno velikomestnega življenja. Osrednje njegovo delo je pač »Pelle Erobreren« (Pele osvojevalec), čigar prve štiri dele je napisal od 1910—1916, zadnjega pa piše letos ko je v ta namen nalašč prepotoval sovjetsko Rusijo. »Pelle« je povest proletarskega otroka, ki se dvigne do vodje proizvajalne zadruge po težkih in mračnih bojih, po štrajkih in revolucijah, ki jih pesnik slika z neposredno živostjo in prodornostjo. Iz trpljenja in iz borb pa izzveneva idealizem in apoteoza človeka, ki slavi zmago nad tako zvanim neizprosnim življenjem, slavospev odrešujočemu delu.

Njegova mehka in neškodljiva ujedljivost in ironija, ki sem jo označil med karakteristikami danske duševnosti, zveni iz povesti »Lykken« (Sreča), ki govori o sreči delavca, ki ga je delo do nezmožnosti pohabilo, in iz »Rodbine Frankove«, ki se nam ob obojem zdi, kot da gledamo Groszovo karikaturu na Rilkejev izrek »Armut ist ein grosser Glanz von innen« (uboštvo je svetel soj iz notranjosti), samo ne v uglajenih in nevsiljivih oblikah.

Nexö je doma z lepega otoka Bornholma, ki se ga je spomnil, bodisi v zbirkah »Bardomuens Kist« (Bardomuenska obala) in »Under Himmelen den blad« (Pod sinjim nebom) ter v »Rodbini Frankovi«, ki nam jo poklanja Delavska založba v tej knjigi pod naslovom »Prokletstvo«.

Zadnje veliko Nexöjevo delo je tridelni roman »Ditte Maneskebarn« (Stine, otrok človekov), lepa očarujoča slika življenja delavske žene nekaj ženski Pelle, kot je delo tudi pesnik sam zamislil. Kakor izzvenil v »Pelleju« višek življenja v apoteozi svobodnega človeka, tako doseže Stine svojo srečo in svoje najvišje v materinstvu.

Enega nisem omenil v začetku pri označenju proletarskih pisateljev: da se ponavadi dvignejo ne le nad delovni razred in življenje, ampak tudi nad narod, kateremu njihovi ljudje pripadajo. Tako so njihove osebe blede in nikjer zakoreninjene. M. A. Nexö tega ni storil. Ostal je Danec in jemale svoje zgodbe iz življenja tistih ljudi, katerih skupnosti je tudi po jeziku in po duševnosti pripadal, ker je vedel, da je socialni problem pri vsakem narodu po svoje zvezan z narodnostnim in po svoje po njem določen. Samo tako je mogel ustvariti te žive in resnične postavbe, to bedo in trpljenje, to borbo in te male nade, ki se nam kažejo v malih ljudeh otoka Bornholma, v pijancu Franku in proletarstvu alkohola, v delovnem živinčetu Kristini, v obeh potepuhih Thorwaldu in Larsu, ki sta nam tako blizu, v tistih domišljavih »dobrih« meščančkih, ki so na Danskem in pri nas prav enaki, v prepletanjih teh usod, ki jih kdo od nas niti ne vidi ne. Samo zato, ker je prodril tako globoko v bistvo in bedo danskega človeka, je mogel napisati tako človeška dela.

ZA VSAKO PRILIKO DRUGI ČEVLJI

Za tople dneve

29.-

Vel. 19-26 Vrsta 4331-05
Za otroke: zračni, lahki, platneni polčevlji z gumijastim podplatom o usne oblike.

Za sprehod

49.-

Vrsta 3661-00
Otroški rjavi čevlji iz rjavega ali črnega boksa s trpeznim usnatim podplatom. Isti v raznih kombinacijah za isto ceno.

Za delo

59.-

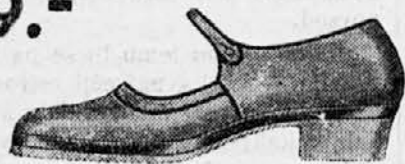
Vrsta 3162-00
Za zivahne dečke smo izdelali visoke čevlje s trpeznim gumijastim podplatom. Neobhodno potrebni za vsakdanjo nošnjo.

Imamo veiko izbiro nogavic:

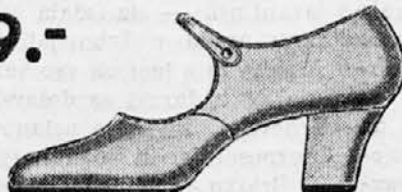
Moške Din 5.—
Otroške Din 7.—
Ženske Din 19.—

69.-

Vrsta 2145-09
Lahki in udobni ženski čevlji iz sivoga platna s sponko in rožnim gumijastim podplatom. Za malo denarja veliko zadovoljstvo.

59.-

Vrsta 1345-03
Enostavni pa okusni čevlji iz satena s polvisoko peto. Lahki so in udobni. Potrebni za urad in sprehod.

79.-

Vrsta 3945-03
Za gospodinje: Za vsakodnevno porabo praktičen, udoben in udoben čevlji iz boksa, ki je potreben vsaki gospodinji.

Zlica in kljukca Din 5.—

69.-

Vrsta 3337-12
Navadno lahki in udobni polčevlji iz sivoga platna z gumijastim podplatom. Ženski iste oblike in materiala Din 49.—

79.-

Vrsta 2927-15
Okusni moški polčevlji iz govege boksa z močnim usnatim podplatom. Rjavi Din 89.—, črni Din 7.—

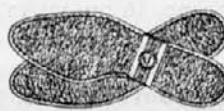
89.-

Vrsta 0167-00
Čizme iz močnega mastnega usnja z gumijastim podplatom in peto. Za dober material jamčimo. Za delo v polju in vsaki strapac.

Snažite svoje čevlje z našo kremo
1 škatla Din 4.—

Lufov vložek Din 5.—

za **167.-** dinarjev

za **187.-** dinarjev

za **227.-** dinarjev

Prepričajte se o
dobri kvaliteti in
nizkih cenah.

omogočujemo Vam obuti tročlansko družino.

Prireditelj je skušal povest dramatizirati po načinu staroveške drame, ko nastopajo posamezne osebe kot nekaki pripovedniki, glasniki, dočim je težišče prenešeno v zbor, v množico. Če je mogoče kdo dvomil v začetku o uspehu, je moral prvi nastop na odru te dvome razpršiti. Uprizoritev je učinkovala nepopisno. Hlapec Jernej je bil v resnici živ na odru. Ko bi živel še Cankar, bi Debelaka gotovo zelo pohvalil in se mu zahvalil, da je njegovega Jerneja tako nazorno, obenem pa tako verno izročil življenju.

Drama Hlapec Jernej je trajne vrednosti, delavstvo in vsi izkoriščani bodo iz nje vedno zajemali tisto borbenost, katero

mora imeti, če hoče zmagati. Kadar se bori za pravico, ni koraka nazaj. S to dramatično je nastopil Jernej svojo zmago-slavno pot. Ni le vreden, naravnost potrebno je, da postane Jernejeva ideja last vsega delavstva. Vsem tovarišem priporočamo prav to knjigo, predvsem pa, da se lotijo vprizoritve vsaj boljši naši odri.

Socialna in gospodarska politika

Estonska. V Estonski so pričeli fabricirati surovo olje in bencin iz gorgljevca

škrljevca. Ena sama tovarna proizvaja letno 30.000 ton surovega olja in 40.000 ton bencina. V glavnem uporabljajo to olje pri estlanski železnici, s katerim kurijo lokomotive.

Rusija. Leta 1929 je bilo v Rusiji zaposlenih 57.000 inženjerjev in 55.000 tehnikov. Danes pa se je povečalo število inženjerjev na 164.000 in tehnikov na 138 tisoč.

Kitajska. Kitajska je imela leta 1921 le 160 km takih cest, po katerih so mogli

voziti avtomobili. Danes znaša omrežje takih cest 48.000 km. Torej kljub vsem homatijam Kitajska vseeno napreduje.

Meščanska demokracija. Kako si meščanstvo predstavlja »ljudsko« demokracijo, dokazuje Nemčija. Tam moré narodni socialisti svoje nasprotnike z bombami, revolverji in brzostrelnimi puškami, vlada pa ne preganja teh morilcev, ampak dela progone po delavskih okrajih raznih mest. Te progone seveda vrši pod izgovorom, da preganja komuniste, kakor da ne bi veljal tudi za te zakon.

Albin Podjavoršek:

Zgodba o brezposelnosti

I.

Potem, ko se je usidrala med proletarci, jo je mahnila h kapitalistom. Med potjo se je do dobra ogledala, bo li dovolj dostojna za vstop v visoke palače. Nato je pospešila korak do prve vile. Po solncu je sklepala, da je okrog enajstih. Ravno pravi čas za visoke obiske. Kljub krizi je treba čuvati oblike lepega vedenja in bon-tona. Prišedši do glavnih vrat, se je ustavila, da razbere napis. »Nezaposlenim vstop strogo prepovedan!« je prebrala. No, prava reč! Pritisnila je na električni gumb. Nekje daleč v notranjosti hiše je živčno bolno zazvonilo. Začula je korake in takoj nato glas, ki je takisto vpraševal bolno in nervozno: »Kaj vendar hočete?« Odpri- tel« je ukazala čakajoča. »Javite gospodu obisk gospe Brezposelnosti!«

Lezla je po stopnicah v prvo nadstropje. Služničad, katero je srečavala, je stopala po prstih. Vsi so jo opazovali razdraženo in s hudobnimi očmi. V prvem nadstropju je za trenutek obstala, kakor da hoče nekaj razmisliti. Od desne je pridrvela sobarica: »Počakati morate, milostiva! Gospod še spi in jih ne smem buditi. Imeli smo sinoči ime- nitno družbo, pa so lumpali skoraj do petih zjutraj!«

Gospa Brezposelnost se je namrdni- la. Res da jo vse sovražijo, karkoli v živ-

ljenju miglje in giblje, vendar preziranja od strani gospode ne more trpeti. Tem je do sedaj prizanašala. In sploh, ali ni pomogla celi množici boljših ljudi, da so ostali pri kruhu? Briga jo, če so go- spod lumpali in da še spijo. Kdo pa jim je vzela skrbi? Ona, da, baš ona, gospa Brezposelnost. Poprej, ko še ni bila u- darila proletarce, so imeli gospod večne skrbi. Niti naspati se niso nikdar mogli do sitega. Tovarna je ves dan pela de- lovno pesem, a pustiti delavce same, kar tako, brez najvišjega nadzorstva — saj ne bi nihče delal? Skrbi, skr- bi! Zdaj so gospod mirni, tovarna stoji, delavci počivajo. Lahko lumpajo, se go- stijo in spijo! In takšna je hvaležnost! Visok obisk, a kakšna le deklina — so- barica že okleva, da bi blagorodno go- spo Brezposelnost javila!

»Kje spi tovarnar?« Besede visoke osebnosti so postale srepe. Sobarico so pretresle. Iztegnila je roko in pokazala na desno. Gospa se je okrenila in oddr- sala skozi visoka vrata. V predsobi se je odkaljšala, obrisala si s čela pot in pri- tisnila za kljuko. Skozi polmrak je od postelje sem začula smrcanje. Še nekaj korakov, pa je bila pri njem.

II.

Gospod tovarnar Tačar je pravkar sanjal, da je izbruhnila revolucija. Brez- poselni delavci so navalili na fabrike in jih pognali v obrat. Poleg so oznanili vsemu svetu, da so odstavili dosedanje lastnike. Da bodo sami vladali nad svo- jim delom, z dobički in izgubami. Potem so se mu sanje zaobrile. Stal je spodaj

pri hlevih in s svežim mesom krmil svo- je tri volčjake. Psi so se renče zaganjali vanj, vendar ugriznil ga nobeden ni. Od- tod se je zazibal in nekam padal, padal. V grozi se mu je spačil obraz. Nato se je vzbudil. Pogled mu je pal na gospo, ki je sedela ob vznožju postelje in čakala. V prvem hipu je ostrmel, a njo spoznav- ši, se mu je razlezel obraz v smehljaj.

»Dobro jutro, gospa Brezposelnost! Ah, da vas vidim! Vso noč sem sanjal o samih revolucijah. Se li je zgodilo kaj novega?«

Gospo je kar pogrelo, ko jo je tako lepo ogovoril. Z udarnim glasom mu je vračala pozdrav:

»Vse v redu, gospod tovarnar. Veseli me, da ste tako lepo zdravi. No, kar se tiče delavcev, bodite brez skrbi! Mir- ni so in čakajo. Sicer me kolnejo, da bi že skoraj spati ne mogla, a mene ne bo- lijo kletve. Kaj hočemo? Odkar ste se pogodili z mojo materjo gospo Krizo za današnje stanje, imam kar lepe čase. Pustite, pustite, kaj bi se nam zahvalje- vali! Saj so nas vodili le višji interesi! A kako denar? Stoji dobro?«

»Vsekakor!« je zamahnil gospod Ta- čar in šel z nežno, mehko roko po ci- gareto na nočni omarici. Skrbno jo je prižgal, dvakrat puhnil in se skozi di- šeči dim zagledal v sobesednico.

»Verjemite mi, milostiva, da se po- čutim kar najbolje. V glavi mi sicer šu- mi, ali to se bo izkadilo. Sinoči smo imeli v našem salonu vsi predstavniki težke industrije važno posvetovanje. Po- mislite: prišli so predvčerajšnjim zastop-

niki in zaupniki delavstva, da jim ali odpremo delo ali damo podporo. Da so na psu, so izjavili. Bože moj, odkod? Kdo pa nam daje? S svojimi žulji smo si stvorili nekaj denarja, hranili smo in stradali. Čemu nas niso posnemali? Pla- čali smo jih bili dobro. Ampak če hudiči (oprostite, milostiva!) vse zapijo! Da, oni si upajo trditi, da uživamo mi njih žulje. Za hujskači gredo. Da jim pomagamo! Potem so že prosili. Stradajo. Sinoči smo se posvetovali. Da jim dokažemo svojo naklonjenost, bomo priredili nocoj ob osmih zvečer veliko zborovanje v prid brezposelnim. Vi, milostna, veste, da so potrebna dandanes očala, morda še več očal. Kakor kažejo prilike in raz- mere. In pri vsej akciji za brezposelne znamo še mi sami v kakem oziru profi- tirati! Skratka, življenje je treba gledati s poslovnimi očmi. Ne zakaj, temveč ko- liko! Delovni trg je danes poceni, z naj- cenejšimi sredstvi nam je mogoče ku- piti človeško blago. V toliko nam je va- ša pomoč, gospa Brezposelnost, prišla pravočasno v račun!«

»In zvečer?« je dahnila milostiva z vprašujočimi očmi.

»Da, zvečer, velecenjena! Kot pred- sednik družbe mi bo neugodna prilika, da otvorim zbor pomožne akcije za gla- dujoče. Vi mi morate v pripomoč. Z va- mi barantati mi bo sveta dolžnost, že radi prilike in ugleda. In poleg tega va- še ime do skrajnosti popularizirati, da bomo mi — družba — čim skritejši. Po- udarjam, milostna, solidarni bodimo!« (Dalje.)